

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Christ. Francisci Paullini, Ferrariâ-Thuringi, Rerum Et
Antiquitatum Germanicarum Syntagma**

Paullini, Christian Franz

Francofvrti ad Moenvm, 1698

VI. Cunradi Evermot, Presbyteri Razeburgici, chronicon Episcoporum
Aldenborgensium in Wagria, notulis illustratum & editum à C. F. P.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44860

CUNRADI EVERMOT,
PRESBYTERI RAZEBURGICI,
CHRONICON
EPISCOPORUM
ALDENBORGENSIVM

IN WAGRIA,

notulis illustratum & editum

à

CHRISTIANO FRANCISCO PAULLINI.

ANNO

M. DC. XCVI.

(Y)

L.E.

L. B.

S. P. D.

SI nihil in historia purâ & illustri brevitâ dulcius est, docente Cicerone in *Bruto*, *Evermotius* utiq; gratias laudesq; merebit publicas, Præfulum *Altenburgensium* vitas succinctè enarrans. Diu latuit *Conradus* iste squalore obductus in schedis Avi mei materni *M. Francisci Uranii*, Ecclesiastis in burgo crucis ad ripam Vierræ, Viri piè docti & Antiquitatum Germaniæ amantissimi. Sed nunc prodeat, fortunamq; suam, si quâ dignus sit, reverenter habeat. Est & hoc, iudice *Reinero Reinuccio*, in præloquio suo ad *Ditmarum Merseburgicum*, cum utilitatis fructu junctum haud pœnitendo, profecta ab aliorum industria id genus monumenta, si fortè lateant, proferre in lucem, quemque inde contraxere situm, conveniente limâ detergere atque expolire. De autore codicilli non est, quòd specialiora à me expectes. Hoc unum scio, in agro *Lyneburgico* natum & educatum, fuisse Virum doctum ac religiosum, & vixisse adhuc circa AC. MDLXI. Ceterum vale feliciter! *Ifenaci* d. XXVII. Aug. annò MDCXCVII.

Semper amas fracidis Veterum impallescere chartis,
 testis erit facti *Wagria* vasta tui.
 Nomen inauditum fuit hæctenus *Everemoti*,
 ast tua penna *Virum* fecit in orbe novum.
 Faustæ quisquiliæ! felices denique sordes!
 hunc quæ thesaurum posteritatis habent.
 Præfulibus dum das *Altenburgensibus* ævum,
 ipse Tibi vitam sic sine morte dabis.

Quod spondet amicus Amico
 Jacob van Düren, JC.
 CHRO.

CHRONICON
EPISCOPORUM ALDENBORGENSIIUM.

† † †

INter omnes gentes Septentrionales nulla unquam fuit durioris cervicis, & in cultu suo idololatræ contumacior, quàm Slavica. Aliquot ab-
hinc seculis, solius Dei gratiâ, (cujus nomen in secula benedictum!)
verbum ejus passim per Germaniam & alias nationes prædicatum fue-
rat, Stormaros etiã & Holzatos misericordia Domini per *Karulum*, Excel-
sissimum Regem, ad fidem tractos illuminaverat, isti tantùm Dæmonum
cultores aures & oculos suos pertinaciter occludebant, satanico suo servitio
constanter addicti. Irrepsit quidem *Karuli* tempore tenuis & obscurus ra-
dius cœlestis luminis in *Wagriam*; at extincto Rege, & ille extinctus est,
ut Slavi ultra CCC. adhuc annos, à tempore illucescentis Evangelii, sine
Deo, sine gratiâ, sine ulla spe salutis in tenebris manserint. Quot milliones
animarum Sanctissimi Viri, & Septentrionis Apostoli gloriosissimi, *Ansga-
rius*, *Rimbertus*, & multi alii, doctrinâ & miraculis ad veram fidem perduxerunt, qui sanè in Slavia etiã non fuerint otiosi. At nihil prorsus efficiebant
apud obstinatos inimicos Dei. Uti igitur Deus ex ineffabili misericordia
ad conversionem Saxonum *Karulum* excitabat; ita ad instruendos & sal-
vandos Slavos *Ottonem* animavit motu plus quàm heroico & planè divino.
Sicut verò ille sine gladio duram gentem emollire non poterat: ita huic
sine ense non dabatur progressus. (a) Quot labores, pericula, molestias,
exercitus, sumtus uterque impendit & consumsit pro salute errantium ani-
marum, ut certè nec Saxonia nec Slavia sanctissimis Imperatoribus dignas
unquam rependerit gratias. Justum & pium foret, imagines utriusque in
omnibus sacellis, claustris & templis, ad perpetuam rei memoriam, suspen-
dere, ut populus quotidie ad preces & suspiria pro salute eorum æterna
stimularetur. Omnia enim Deus per tantos effecit Heroës. Omnis
eorum intentio, unicum votum, omniumque præliorum primarius
finis

*indoles Sla-
vica gentis.*

*Caroli M.
& Ottonis I.
zelus.*

(Y) 2

(a) nisi Ottonis gladius formidabilior fuisset, quàm divinæ ultionis censura, non tam citò cervicibus inclinassent, Kranz. L. III. Metrop. c. 30. idem Ad. Brem. L. II. c. 14. est omnium Septentrionalium nationum domitor.

finis lucrum erat animarum. Ideo gratissimi Reges solum Deum heredem instituebant, reddentes ei, quas tanto sudore acquiraverant, provincias. Recte igitur uterque re & nomine dicitur *Magnus*. Sit memoria eorum in benedictione sempiterna. Ut autem porro cuncta honeste, decenter & religiose procederent, & nullibi aliquid saluti hominum deesset, oves ad ovile reductas certis Pastoribus commisit *Otto*, & in variis terris sex fundavit Episcopatus, qui sunt:

Episcopatus
ab hoc funda-
tisi,

I. <i>Havelbergensis</i> , fundatus annò DCCCCXLVI. cujus primus Pastor & Provisor erat <i>Udo</i> , seu <i>Dudo</i> ,	
II. <i>Aldenburgensis</i> - - - DCCCCCLII (DCCCCXLVIII) - - - <i>Mako</i> ,	
III. <i>Brandenburgensis</i> - - DCCCCCLX. - - - <i>Detmarus</i> ,	
IV. <i>Mersburgensis</i>	} DCCCCCLXVIII. (b) - - <i>Borkhart</i> .
V. <i>Misnensis</i>	
VI. <i>Citzenfis</i> , seu <i>Numburgensis</i> } (c) - - - <i>Hugo</i> .	

Archi-Epi-
scopatus
Magdeb.

Ut autem major firmitas & tutior in Episcopis ordinandis esset opportunitas, Archi-Episcopatum quendam, ad quem negotia & controversias suas, si quæ exortæ fuerint, quasi ad caput referre valeant, eis constitui & præponi communi deliberatione in S. Synodo Ravennensi anno DCCCCCLXVIII. statuit. Erexit igitur eam in confinio Saxonum Slavorumq; supra ripam fluminis *Albiæ* in *Magdeburg* in honorem Dei & S. *Mauricii*, eique totam Slaviam, & prænominatos Episcopatus, excepto tamen *Aldenburgensi*, quem Archi-Episcopo Hammaburgensi reservabat, ut viciniore pio zelo subjecit. (d) Et licet *Brandenburgensis* & *Havelbergensis* antea Moguntino Archi-Episco-

(b) alii habent 969. (c) *Paul. Lang.* in *chron. Citz.* circa init. p. 755. edit. *Pistorian.* putat, *Misnensem*, *Mersburgensem*, *Citzensem*, & *Havelbergensem* Episcopatus uno eodemq; annò (968.) iudic. XI. Regni *Otonis I.* XXXIII. Imperii autem VI. fundatos, & à *Joanne XIII.* confirmatos, eodemque anno ipso natali Domini dictos Præsules quatuor per *Adelbertum*, Monachum *Trevirensis* S. *Maximini*, tunc Archi-Episcopum *Magdeburgensem*, anno ordinationis suæ secundo, simul consecratos fuisse. Consentit *Gebel.* *Persona Cosmodr.* et. VI. c. 48. modò quòd annum regni *Otonis XXIV.* imperii IX. habeat, in quibus ceteri duo, qui his additi erant, sunt *Brandenburg.* (*Ditmar.*) & *Posnaniensis* (*Jordanus*) prius consecrati. De *Misnensi*, *Mersburg.* & *Citzenfi* idem asserit *Ditmar.* L. II. *chron.* p. 29. *Havelbergensem* verò prius consecratum dicens. Idem autem *Ditmar.* l. c. *Adelbertum* anno 970. XV. Kal. Nov. Apostolicâ autoritate promotum ait. Quod si ita sit, ipseq; (secundum *Lang.*) laudatos Præsules anno ordinationis secundo simul consecravit, exsurget annus 972. (d) Ad *Biem.* L. II. c. 7. & ex eo *Helmold.* L. I. c. II. cum *Crummedyk.* in init. *chr.* *Lybecens.* quiq; suffraganeos *Magdeburgensi* dat, *Mersburg.* *Citz.*, *Misnens.*, *Brandenburg.* & *Havelberg.* eundem numerum habet *Kranz.* L. II. *Vandal.* c. 30. at L. IV. *Sax.* c. 14. recenset sex, addens cum *Gobel.* l. c. ex *Ditmaro* *Posnaniensem*, seu *Potensensem*. Quia in sitio *Lubucensem* translatus, non enunciat; id tamen pro comperto habet, *Lubucensem* è *Polonia* in ditionem *Brandenburg.* esse translatum. Voluit equidem *Otto I.* Ecclesiam *Aldenburg.* *Magdeburgensi*, ob gentis cognationem, submittere, sed *Adelagus Hammaburg.* suam esse maluit, quòd terminus Ecclesiæ suæ antiquis *Imp.* privilegiis circumscriptus foret. *Kranz.* & *Helmold.* l. c.

Episcopo subditi fuerint, tunc tamen, iussu Imperatoris, à vinculo obedientie istius absoluti fidem & obsequium *Magdeburgensi* promiserunt. (e) Vitis igitur & conuersis partim Slavis, (f) rebusque Imperii alibi iuste & rite dispositis, cultum diuinum Otto maximè gestiebat instituere & ulterius promovere in Wagria, ejecto abominabili dæmonum cultu, cui omnis terra pertinaciter hætenus adhæserat. Placuit Principi Maximo, tum ob loci commoditatem, & portum, qui ibi erat navigabilis, nec non propter iucunditatem, salubritatem, retinens totius Slaviæ & caput gentis *Starigardia*, (sic incolæ vocant, Saxones *Aldenborgum*, seu Oldenburgum, Dani *Brandeburg*,) ut sedem ibi formaret Episcopalem, & cathedram strueret in honorem Dei & S. Joannis Baptistæ, præfidente Ecclesiæ Hammaburgensi & Bremenfi *Adalago*, sancto Viro. Dives urbs erat & ampla, cives animosi & bellicosi, & habitaculum ibi Principum Slavorum. Wagriorum enim, Obotritorum, Kyssinorum, Polaborum, (g) aliorumque longiùs diffitorum populorum Domini ut potentes, sic feroces, propter latissimas terras, quæ sub jugo eorum erant, palatia inibi multis annis habuere. Ex hac civitate perpetuò excursitantes, contra Danos & Saxones, qui ab hoc & isto latere vicini erant, pro superstitione & libertate sua præliabantur, (h) seu iudicta iis ab eisdem bella furiosè propellebant, ad cædes & rapinas nati. Molliores autem postea per victoriam Ottonis facti, magna eorum pars, abjectis idolis suis, veram fidem amplectebatur, extructis ubique non tantum templis, claustris & oratoriis, sed etiam oppidis & villis, ut planè formosiorum acquireret faciem Wagria à Dei vero cultu. (i) Maximus autem, ditissimus & latissimus Episcopatus hic *Aldenborgensis*. Subdidit enim Otto primo Pastori *Markeni* totam Wagriam, (k) cum omni Obotritorum (l) terra, à terminis Holzatorum usque ad fluvium Panym & urbem Desmyn, nec non usque ad civitatem *Heidibium*. Sic enim veteres vocabant *Slesvich*. Non est in vicinia amplior parochia, quàm nostra olim fuit. Genuit illa tres alias magnas Diceceses, *Slesvichensem*, *cujus parit alias* primus Pastor erat *Haroldus*, (m) *Razeborgensem*, ubi primò docuit *Aristo* *Diceceses*,
Hier-

(Y) 3

(e) conf. narratio foundationis Eccles. Magdeburg. à Meibom. annal. Wittek. annex. p. 112.
 (f) vid. Helmold. l. I. c. 9. (g) Wagrii hodie sunt Lubecenses & Aldenburgeres, Obotriti Meklenburgeres & Sveriacenses, Kyssini Gutzovienfes & Gryphisvaldenfes, Polabi Ratzeburgeres, (h) Helmold. l. I. c. 12. (i) Idem l. c. (k) VVagria tunc omnis iste tractus erat, qui inter Travam, Svalam & Suentinam ampes, deinde à septentrione & oriente mari Baltico Lubecam usque concluditur: quæ terra nostrâ ætate magnam Hollatiæ partem constituit. Nam Lubecam, Segebergum, Oldeslâam, Plônâam, Nieftadium, Lütkenburgum & Altenburgum complexus est. Bangert. in not. ad Helmold. l. I. c. 12. p. 34.
 (l) in MS. erat Obertt. (m) Ad. Bremen. l. II. c. 2. p. 42.

Hierosolymitanus, & *Mekeleborgensem*, cui primùm præficiēbatur *Joannes*, monachus Scotus, Ordinis S. Benedicti, dans unicuique largissimam dotem. Ut verò liberalissimus Rex omnis gratiæ & beneficentiæ cumulos in *Aldenborgensem* Ecclesiam, ejusque Antistites, transfudisse videbatur: (n) ita hi vicissim erga Principes, seu Regulos in Slavia, & populum eorum benigni semper extiterē. Dabatur iis, ut darent aliis, sicque facilius ad gremium Ecclesiæ traherentur. (o) Durissima enim gens solâ prædicatione flecti non potuit. Necessum igitur erat, ut præmiis subinde allicerentur obstinatissimi animi.

I. MARKO.

Primus igitur Pastor, seu Pontifex *Aldenborgensium* & simul *Slesevichensium* erat *Marko*, (p) Vir humilis, devotus & zelo fervens. Hic vineam suam in nomine Domini ingressus plantavit, rigavit, conquistavit operarios undique, & DEI benignitate etiam invenit, paucos licet, tamen strenuos, non cessans, donec spinæ producerent uvas. Omnem populum amplissimæ suæ proviſioni in animam commissum usque ad urbem *Demmy* ipse baptizavit, docuit, monuit, & nutantes in fide fideliter confortavit. Nullus dies, nulla abiit hora, quâ non aliquid Deo lucratus esset. Si ergo gravissimum & laboriosissimum ejus officium inter incultas hæc gentes rectius expendas, facile judicabis, qualis & quantus fuerit ille. Quamdiu autem sederit, aut quò annò obierit, tacentibus annalibus ignoratur.

II. EGE-
VVAR-
DVS.

Secutus eum est *EGEWARDUS*, (q) consecratus à S. *Adalago* Hammaburgensi, in conversione reliquorum Slavorum valde etiam industrius. (r) Omnes tulit labores, molestias, æstus & frigora. Bene tamen, quòd nunc floruerit Christiana religio, DEO benedicente, in *Wagria* omni ex voto. Ædificabantur certatim à *Wagriis*, *Obotritis*, & *Kyſſinis* templa & monasteria, vocabantur undique & fovebantur Presbyteri, monachi cum Sanctimonialibus, & dabantur iis nutrimenta sufficientissima in terra hac nostra nunc benedicta. Omnes villæ & anguli resonabant hymnos & laudes DEI, ut piissimus *Otto* Imp. deſuper exultâſſe Deumque in cœlis glorificâſſe dicatur. Adeò crescebat indies religio, & omnia succedebant prosperè. Ac nisi ob intolerabiles vexationes & importunitates secularium, (qui deglubere, non tondere volebant

(n) Dabatur enim Pontifici annum de omni *Wagriorum*, seu *Obotritorum*, (i. e. *Lubecensium*, *Altenburg*, *Mecklenburg*, *Sverinensium*) terra tributum, quod pro decima imputabatur, de quolibet aratro mensura grani, & XL. resticuli lini, & XII. nummi puri argenti. Adhæc unus nummus pretium colligentis: & præterea multa alia. *Helmold*. l. c. *Kranz*. L. II. *Vandal*, c. 32. (o) *Helmold*. L. I. c. 12. (p) *Marcus*, non autem accessit anno 970. ut *Bucelin*. scribit *German. sacr.* P. I. p. 55. a. (q) *Egwardus*, *Eguardus*, *Egardus*, *Edvvardus*, *Eduardus*, etiam *Evagrius*, qui primus Episcopus est *Adamo* *Brem.* L. II, c. 8. & 17. (r) Virum strenuum & DEO deditum oportuit esse, qui tam grandem Dei vineam acceperit excolendam. *Kranz*. L. III. *Metr.* c. 30.

lebant oves,) levis alioquin gens & lubrica ad defectionem permota fuisset, (f) quousque adhuc progredi potuissent Episcopi nostri? sub hoc *Eggyardo Sleswichenſis* Ecclesia à nostra avulsa est, proprium sibi præponens Pontificem *Haraldum*, non sine damno *Aldenborgensis*, seu reditus, vel animas spectes. (t)

Successit *WAGO*, (u) Vir primarius, (w) vixitq; inter Slavos pri- III. *WAGO*.
mum satis tranquillè & feliciter. Soror ei erat valde formosa & pudica, quam *Regulus Obotritorum Billugus* mirum in modum deperibat, & *Wagonem* summoperè sæpius rogabat, ut daret eam sibi in conjugium. *Wago* rem hanc familiaribus suis exponit, qui, intuitu vitæ morumque *Billugi*, tantum non omnes dissuadebant, clamantes publicè: quid sibi velit rusticus iste & malè moratus homo cum lepida & honesta virgine? sibi similem quærat ille. Quæ res multum offendit *Billugum*, iram tamen compressit. Cum verò unicè diligeret puellam, precibus tandem fatigavit Episcopum, donec consentiret. Peperit illa postea *Hodikam*. Quam elegantem virgunculam *Wago* bene erudiri iussit in scholis, & cum consensu Patris, etiam ante annos discretionis, in Abbatissam promovit in monasterio *Micklenborch*. Audiens hoc frater ejus *Mizela* frenduit, Patrique suo temeritatem crebrius exprobravit, quòd contra mores patrios non tantum ex Alemannia duxerit conjugem, sed quoque filiam suam votis ligasset monasticis. Quid alii hac de re judicarent, turpe esse dictu. Callidè tamen odium suum in Christianos dissimulabat. *Billugus* assiduo filii sermone valde commotus & perturbatus clanculum meditari cœpit, quomodo *Hodikam* ex monasterio surriperet, & conjugem suam repudiaret. (x) Sed cum Episcopus magnâ polleret auctoritate apud omnes, multosque potentes amicos inter Saxones haberet, rem hanc in commodius tempus distulit, satis gnarus, nec conjugem pelli, nec res Ecclesiasticas turbari, seu tolli posse sine publico tumultu & manifesto periculo. Vultum igitur leoninum in vulpinum commutavit. Venerat *Wago* publici negotii causâ in *Micklenborch*, eoque accessit *Billugus* eum nobilibus & ministerialibus aliquot. Ibi prolixè petiit ab Episcopo, ne Obotriti posthac tributum Pontificale (y) amplius solverent, quin potius ex speciali gratia permetteret, ut ipse id colligeret pro meliori sustentata-

(f) Principes incusat idem l. c. nescientes modum in imponendis tributis, (t) Sub Adalago, Archi-Episcopo Hamburg., ab Otrone M. tres in Cimbria Episcopatus circa ann. 946. sunt fundati, & Metropoli Hamburg. subjecti, Slesvicensis scilicet, Ripensis, & Aarouſiensis, quorum illi Haraldum, isti Lieddagum, huic Reginbrandum præfecit, Vid. Möller Itag. ad hist. Chersones. Cimbric. P. II. p. 66. & Sexennio post circa ann. 952. abs Otrone M. Aldenburgerſis erectus est. (u) Wago, (vv) nobilis, Kranz. L. II. Vandal. c. 38. militari non infimo genere natus L. III. Metr. c. 38. (x) Mislaus sororem suam Hodekam è cœnobio extractam Bolislao Pomerano incestissimo sociavit conjugio, Chr. Slav. L. I. c. 15. (y) quo de vid. not. m. ad præloquium chron. hujus c. f.

sustentatione & educatione *Hodika* filia suae: se contra offerre villas, quas voluerit ipse, in omnibus Obotritorum urbibus, iis solum exceptis, quas Rex antea Episcopo contulerat. *Wago*, uti erat simplex & rectus, nihil doli tubesse autumans facile consensit, & permutationi huic subscripsi, rediens postea ad *Wagrios* suos. Cum vero *Billugus* una cum filio suo *Mizela* reditus ab Episcopo sibi traditos vastaret, distraheret, abalienaret, & nimis insolenter in omnibus cum singulis ageret, privando colonos equis, vaccis, ovibus, & aliis, acutiùs demum cernere coepit Pontifex. Veniens igitur in terram Obotritorum, cuncta secundum ordinem examinando percepit non sine lacrumis civium. Monuit igitur *Billugum* amice & humaniter, ut ab iniquis istis ausibus in posterum desisteret, colonosque in possessionibus suis quietos relinqueret: peccasse eum contra leges divinas & civiles gravissimè, nec effugere posse summam Regis indignationem poenamque, nisi resipiscat ociùs. *Billugus* omnia pertinaciter negabat, culpam rejiciens in alios. Credidit loqvacitati ejus *Wago*. Ille vero atrocius perrexit, peccata peccatis cumulans, cum omnimoda devastatione praediorum villarumque Episcopi, etiam uxoris suae malitiosa desertione. Omni enim dolo vexabat eam, donec injuriarum pertaesa ad fratrem *Wagonem* secederet. Inde omnium malorum scarurigo. Vergebat Ecclesia paulatim ad occasum suum. Magnus *Otto* abierat, reliqui *Ottonos* gravibus bellis immersti, manus auxiliatrices afferre non poterant. Sic spes omnis in angusto, & fluctuans nostra navicula sine Rectore in vastissimo pelago omnium procellarum spoliū erat. Bone Deus, quantae molis fuerat Ecclesiam plantasse in *Wagria*, eamque altiùs aliquantò provehere, Nunc in pejus ruunt omnia retròque sublapsa feruntur. (z) In luctu igitur finit vitam suam Episcopus omni laude semper condecorandus. (a)

IV. EZICO. Conscendit post eum cathedram *EZICO*, Vir Venerabilis & grandævus, (b) consecratur ab *Adaldago* Hammaburgensi. Et usque huc Slavi manserunt in fide & pace, etiam sub tributo, imperantibus Christianis Principibus *Mizela*, *Naccon* & *Sederich*. Ubique facella, oratoria & templa constructa, ampla etiam monasteria condita, vigente, Dei gratia, cultu ejus per totam Provinciam. (c) Verum sub hoc Praesule ruptum est non ipsius, sed barbarorum culpâ. *Mistavoi* enim, Princeps bellicosus,

(z) Sequitur noster *каса вѣдас* chron. Slav. L. I. c. 14. quod totum exscripsit Kranz. L. II. Vandal. c. 38. & L. III. Metr. c. 38. (a) Vir totus religiosus, Chron. Lubecens. cit. (b) Vir Venerabilis valde & devotus, id. chr. (c) Slavia in duos deviginti pagos partita erat, qui omnes praeter tres ad fidem Christi conversi sunt, Helmold. L. I. chron. Slav. c. 14. Ad. Brem. L. II. c. 18. Kranz. L. III. Metr. c. 41.

bellicosus, magnos faciebat motus, (d) irritatus tamen ab iis, qui volebant esse christiani. (e)

Vastatâ nunc Ecclesiâ cum universa Wagria, & *Exicone* præ luctu & mœ-^{v. FOLCK-}rore defuncto, omnia sursum deorsumolvebantur. Misit tamen Deus ^{WARDVS.} fidelem servum *FOLCKWARDUM*, (f) qui verò præter lacrimas & suspiria nil dare potuit amplius. Fluctus trudebat fluctum & motus motum. Cuique diei, imò horæ recens sua afflictio erat, volente ita Deo. Interim res Christianorum miserrimè peribant. *Mistavoi* cum sociis suis ignem & ferrum minabatur, quis poterat resistere? Ob tributa nimis severè exacta sanctum Christianismi nomen ferè extinctum, certè exosum & maledictum erat. Quæ poterat *Folekwardus*, egit, monendo, rogando, obsecrando per Deum & omnes sanctos, ut modestiùs & mitiùs agerent. Deum certò ulturum, si quæ injustè facta forent. Verùm cum nihil proficeret, rebus magis magisque perturbatis & conclamatis, coactus est abire in Norwagiam, quod etiam iusserat *Libentius* Hammaburgensis. Laudandus hîc zelus ejus & sanctus labor, non sine multorum æterna salute. (g) Veteris tamen ovilis assiduè memor, diu noctûque orabat. Reversus tandem ad idem, cum in pejori, quàm reliquerat, statu cerneret, majori dolore excruciat, accedente gravi morbo, ibidem expiravit. Preces ejus quotidianæ fuerunt:

Misericors Domine. Ex justo quidem iudicio abstulisti, quam ex gratia plantaveras, Ecclesiam, sanguine tuo pretioso redemptam. Sed respice nos miseros & miserere tandem nostri propter nomen tuum in secula benedictum. Sic cantabimus Tibi canticum novum hic & in æternum.

Suffectus ei est *RIMBERTUS*, (h) bonus Pastor, sed sine ovibus. ^{VI. RIM-}Voluit quidem dispersas congregare, & munere suo fungi, verùm obstante ^{BERTVS.} crudelitate hominum nihil potuit. Commendans ergo vias suas Domino, in spe & silentio, ut potuit, vixit.

(Z) Pedum

(d) Loc. jam cit. (e) Tunc (mortuo Ottone M.) Slavi à christianis iudiciis plus justo compressi, excusso tandem jugo servitutis, libertatem suam armis defendere sunt coacti. Principes autem Winulorum erant *Mizzidrog* & *Mistrovvoi*, quorum ductu seditio inflammata est. His ergo ducibus Slavi rebellantes, totam primò Nordalbingiam ferro & igne depopulati sunt. Deinde reliquam peragrantes Slaviam, omnes Ecclesias incendunt, & ad solum usque diruerunt. Sacerdotes autem reliquosque Ecclesiarum Ministros variis enecantes suppliciis, nullum trans Albiam christianitatis vestigium reliquerunt. Apud Hammaburg eo tempore ac deinceps multi ex clero & civibus in captivitate ducti sunt, plures etiam interfecti propter odium Christianitatis. Add. *Helmold*, L. I. c. 16. & *chron. cit. Lubec.* (f) *Kranzio* est vir Dei zelum præferens, L. III. Metr. c. 43. Vir magnæ perfectionis, *Lubec. chron. dict.* (g) Vid. *Adam. Brem.* L. II. c. 52. (h) *Rombertus*, *Rombortus*, *Reimbortus* & *Regimbortus*, *Helmold*, L. I. c. 17. *Adam. Brem.* l. c.

VII. BEN-
NO.

Pedum nunc traditur *BENNONI*, Sancto Viro & prudenti, (i) ex choro Ecclesie Hammaburgensis assumto. (k) Hic ingenti DEI gratia fretus instaurare cupiebat Ecclesiam dirutam, inque ea collapsam & extinctum profusum DEI cultum. Cum vero omnes possessiones, ab *Ottone* & aliis fidelibus Christianis sibi & Fratribus suis ex pia eleemosyna liberaliter olim tradita, in manus secularium pervenissent, ut nihil inde subsidii sperare liceret, quisque enim profanus alienum pro suo reputabat, totam rem iustam querelam exposuit Duci Saxonum *Bernarto*, quod scilicet *Wagri*, *Obotriti*, & reliqua Slavorum gens, subtractis omnibus Ecclesie facultatibus, sacra stipendia dare reniterentur, nihilque adeo superesset, unde cum suis vivere posset. Convocati Principes de iniquis tributis & nimis exactionibus mœstissimam voce conquerentes inopiam & impossibilitatem suam ostendunt plenius. Monuit tamen *Bernartus*, ut saltem ex qualibet domo, seu exigua vel eximia fuerit, in universa Obotritorum provincia duo nummi pro sustentatione Cleri posthac solverentur, idque multis precibus vix tandem obtinuit. Interim *Bozovv* (l) & *Nezenna* (m) cum reliquis possessionibus, sed in *Wagria* saltem, *Bennoni* pro victu & amictu reddita sunt. Promiserant quidem Slavi coram facie Regis omnia cetera, ad Episcopum pertinentia, fideliter restituere, sed mera verba dabant & plus nihil. *Bernartus* etiam, turpissimum avaritiae mancipium, Slavos tot & tantis tributis quotidie emungebat & exhauriebat, ut DEI, religionis, Sacerdotum penitus obliviscerentur. Impia ista exactiones primaria causa sunt, quod florentissima olim & ferventissima religio in *Wagria* extincta sit. Sapienter Apostolus (n) avaritiam omnis mali radicem vocat. Cum itaque scopum pie sibi praefixum, ob res publicas & privatas maximè turbatas & attritas, contingere, aut cum Fratribus suis in antiqua Sede subsistere non posset *Benno*, mœroris plenus ad *Barevvardum* Hilleshemiensem se contulit, qui benigne excepit hospitem & exulem, de bonis Ecclesie suae omnia necessaria ei suppeditans. Fundaverat S. Praesul monasterium quoddam in honorem & memoriam S. Archangeli *Michaëlis* pro monachis Benedictinis in septentrionali urbis suae parte. Cum igitur dedicationis festum sollemniter indictum esset,

rogatur

(i) Magnae devotionis, Helmold, lib. cit. c. 18. Christi confessor Id. J. c. Kranz, L. II. vandal. c. 43. vir egregius & magnae sanctitatis cum industria, L. III. Chetr. c. 51, homo prudens & magnae industriae, chr. Lubec. cit. (k) Bucelin in annal. German. ad ann. 1067. vocat monachum Hildesianum, (l) de hac villa legi merentur notae *Bangeri* ad L. I. chron. Slav. c. 14. p. 44. B. (m) quae villa est ad *Trayam* sita, non procul à *Pronstorp*, hodie *Quissow* dicta, (n) I. Tim. VI. 10.

forte autem suâ & venerabili dignitate parùm contentus, titulum & potestatem *Patriarchæ* ex arrogancia affectabat, volens sibi subditos habere duodecim Episcopatus. (x) Effecit igitur lenociniis suis, ut magna, ampla & opulenta Diocesis nostra in tres alias divideretur, in *Aldenborgensem*, (nunc Lubecensis dicitur,) *Razeborgensem*, & *Meklinborgensem*, (Sverinentem postea) quod non est laudabile. (y) Filia enim devorârunt matrem suam. Facilis erat omnibus & liberalis, idè multi ob fidem pulsi quotidie ad eum, ceu ad asylum suum, festinantes, largiter alebantur. Inter multos erat *Eyzo* noster, quem in sedem *Abelini* reposuit, *Joannem* Scotum verò, qui adjutus à *Godscalco* multa millia hominum è tenebris ad lucem veritatis perduxerat, Episcopum fecit in *Meklinborg*, *Aristonem* verò exulem Hierosolymitanum in *Razinborg*. Sed in hoc publico Slavorum tumultu, qui cum sue ad volutabrum suum, veteranus iste *Joannes* gloriosè martyrificatus est. (z) O quàm pretiosa mors justii in oculis Domini! Hoc me cruciat, quòd maledictus populus sanctissimum caput ejus diabolico suo Numini *Radegasto* (a) immolaverit in idololatrica civitate *Rethra*. (b) Sic omnes ad gentilitium relapsi, nec Deum aut sanctos ejus curârunt, nec aliquis à furore eorum tutus, qui nomen Dei professus esset. Fuit igitur ovile *Aldenborgense*, ut *Meklinborgense* & *Razinborgense*, sine Pastore & ovibus (heu! dolor) annis quatuor & octoginta. Habebat *Eyzo* capellanum, monachum Ordinis sui, ex vivario peregrinorum, (c) qui in turbulento hoc reium statu inter barbaros propter Christum multa passus est tormenta. In exilio demum venit ad Abbatem *Herosfeldensem*, qui benevolè habuit virum devotum. Ibi *Henrici IV.* filium Con-

(x) Id. c. Kranz. L. IV. Metr. c. 40. (y) Diploma vide in Antiquit. Brunsvic. edit. Mader. prim. p. 121. (z) Episcopus senex cum ceteris Christianis in civitate Magnopoli servabatur ad triumphum. Ille igitur pro confessione Christi fustibus casus, deinde per singulas Slavorum civitates ad ludibrium ductus, cum à Christi nomine flecti non posset, truncatis manibus ac pedibus in platea corpus ejus projectum est. Caput verò defectum, quod pagani contra præfigentes in titulum victoriæ Deo suo *Redigast* immolaverunt. Ad. Brem. L. IV. p. 11. chr. Slav. L. I. c. 23. exq; iis Kranz. L. IV. Metr. c. 43. & L. III. Vandal. c. 4. (a) *Radegastus*, celebre Obonitiorum numen, totus in urbe *Rethra* in fano suo amicus stabat, teste *Helmoldo* L. I. c. 2 & Ad. Brem. L. II. c. 11. capillis capitis avicula dispersis alis inhaerebat. Pectori tauri caput nigrum, gentis insignie additum, qui dextra fulciebat; sinistra bipennem jactabat. Imaginem ejus ex chr. Saxon. dedit *Bangert.* in nor. ad L. I. c. 52. p. 126. Coef. schèdialma D. Masi de Di. Obonitius præcipue *Radegasto*, cum notis *Andr. Borrichii*, Hafa. 1658. & *Sagitar.* Comment. de *Bardevico* c. 2. §. 20. seqq. (b) Kranz. intelligit urbem *Stargardiam* L. IV. Metr. c. 43. & L. III. Vandal. c. 4. ultra *Panjm*. Denotat enim *Stargard* magam, nobilem, & antiquam civitatem. Adde nor. *Bangert.* ad L. I. c. 2. p. 13. B. (c) ita *Murbachium* dicitur *Bucel. Germ. sacri.* P. II. p. 63. a.

Conradum anno MLXXIV. baptizavit *Ezzo*. (d) Sit memoria ejus in benedictione & anima in pace!

Nunc ad *VICELINUM*, quem alii *Viscelinum* & *Wiscelinum* ap- XI. *VIC-*
pellant. Natus ille in Quernhamele ad Wisura in parochia Mindin. *Rot-* *LINVS.*
gerius, Canonicus & presbyter ibidem, primam ejus pueritiam rexit & fle-
xit, singularis ejus benefactor. Deinde in castro *Eversten* à nobili Matriona
& Comitissa loci mensam liberalem habuit, utroque parente jam orbatus.
Oportebat eum preces & meditationes spirituales quotidie prælegere devo-
tissimæ Dominæ, ideò in pretio habebatur ab ea. Traditus disciplinæ
Presbyteri *D. Blasii* in castro non adeo magnos fecit progressus. Hebes ei pri-
mò ingenium & tardior memoria, ideoque nimis lentè cum eo festinandum
erat. Sacerdos autem illius pertæsus parvam impendebat curam, putans, ex
hoc ligno non posse sculpi Mercurium. Examinatus aliquando, ut ludi-
brium fieret aliis, & interrogatus, quos libros in patria degustasset? respon-
dit, *Achilleidem Statii*. At cùm nihil amplius sciret, cum risu exceptus &
mordaci cachinno. Quæ res in pudorem eum conjecit, ut clam abierit *Pathe-*
brunnam, ubi studia & artes liberales diligentius tractabantur, cùm Magister
Hartmannus fideliter erudiret. Hic majorem animum ad studia applicans,
chartis diu & noctu impalluit, etiam cum dispendio valetudinis suæ, tantumq;
divino opitulante Numine, effecit, ut ex discente fieret docens, ipseq;
constitueretur Collaborator, seu Commagister Præceptoris sui *Hartmanni* in schola
Pathebrunnensi. Sic docendo didicit, assiduus in pietate, & industrius in omni
labore, conversatione laudabilis, modestiâ & eandore singulari præstans.
Cùm aliquando in festo *D. Nicolai*, patroni sui primarii, in capella *S. Brigithe*
devotionem suam cum aliis haberet, angelicas modulationes audivit, & qui-
dem has: *ita: S. Nicolaus triumphat: ita, triumphat*. Ex *Pathebrunna* cum consensu
suorum venit *Bremam*, ubi etiam officio functus scholastico, ejusque pietas
& doctrina specialiter grata erat *Fretherico* Archi-Præsuli. (e) postea cum
discipulo suo *Thiataro* Saxone in Franciam profectus est, aliorum majo-
rumque studiorum gratiâ. Audivit ibi sanctos & doctos Viros, inter quos lau-
dabat semper *Anselmum* & *Rodolphum*. Post triennium rediit *Bremam*,
sed non diu mansit ibi, cùm sanctitate *Northberti*, Archi-Episcopi in *Mage-*
beborg, allectus ad eum veniret, qui Presbyterum consecravit probum *Vi-*
celinum. Cùmque vitæ Apostolicæ fervore arderet Vir zelosus, suumque de-
siderium exponeret *Northberto*, maxime confirmabatur ab eodem. Ma-
nifestavit id quoque *Athalberoni* *Bremensi*, qui gavisus in Domino, quanta
res sit, salutis aliorum invigilare, plenius addidit. Missus ergo ab eo cum

(Z) 3 duo-

(d) vid. Lamb. Schafnab. ad hunc ann. (e) vid. chron. Bremens. VV. Voltci apud Meibom. T. II. rer. German. p. 49. seq.

duobus *Liudolfis*, quorum alter ex *Ferden*, alter ex *Hilleshem* erat, uterque autem Presbyter, ad *Henricum*, Slavorum Principem, fide Christianorum imbutum, & bonos operarios in vinea Domini maxime experentem. Grati & accepti erant *Henrico* hi Missionarii, quos benevolè excepit, & in propaganda fide illis viriliter adstitit. Ipso autem defuncto, omnia heu! conturbabantur, collapsâ religione, quæ basis est omnium hominum salutis. Ut tamen solatium haberet *Vicelinus*, & sustentationem, ab *Athalberone* cum aliis mittitur in *Faldern*. Hic precibus, jejuniis & asperiori vitæ deditus non otiosus delituit, sed totam peragrans provinciam, verbum Domini prædicavit magno zelo & fructu, lucrum animarum omnibus anteponens thesauris ac deliciis. Verùm licet optimum ubique spargeret semen, *Satanas* tamen zizaniam suam superaddidit. Cùm verò opus Domini tam strenuè, tam fideliter procuraret, convertendo, confortando, baptizando, etiam Dominus cum & per eum mirabilia fecit. Allecti sunt constantiâ & fervore *Vicelini* alii probi Viri, muneris Apostolici cupidi, ut conjunctis animis & connexo labore res succederet prosperius. Ita Evangelium ultra octoginta annos suppressum & eradicatum repullulare & reflorescere cœpit in tota *Wagria*. Sed quas molestias, labores, pericula, & injurias *Vicelinus* cum sociis suis tulerit, non facilè dicam. Mox enim pulsus, aliisque modis terribiliter vexatus, animos tamen non mutârunt, sed palmæ instar contra audentius ibant. (f) Animadverterat Vir religiosus & planè spiritualis, populum ferociorem sine insigni Principis auctoritate & metu pœnarum non posse frenari aut contineri. Adiens ergo *Lotharium* Regem, tunc agentem in *Barduvvich*, suasit & persuasit, ut castrum ædificaret in monte *Ehlberg*, quem postea melioris ominis causâ montem *victoriarum*, *Segberg*, vocârunt. Ad hujus radicem templum condidit, (g) cui sex oppida & amplas possessiones dedit, *Vicelino* autem totius *Slavica* gentis supremam curam & inspectionem. Sic post triginta annorum perpetuas molestias & durissimos labores, post tot certamina & victorias, favente divinâ gratiâ partas, in senio suo *Vicelinus* fiebat Episcopus *Aldenborgensis*. Sedit in cathedra sua quinque annos & novem hebdomadas. Tertio dignitatis hujus anno paralyti in *Faldern* tactus, non poterat amplius, quod voluit, in sanctissimo munere ritè explere. Bene tamen egit singula & laudabiliter. Obdormivit in Domino pridie Idus Decembris Anno Chri-

(f) idèd durus barbarorum malleus dicitur in chr. cir. p. 50. (g) literas foundationis post *Bangert.* in not. ad L. I. chr. Slav. c. 53. p. 129. dabit *Sagittar.* in *Bardevico* suo c. VI. s. 3.

Christi MCLIV, & requiem invenit in Ecclesia *Falderensi*, quia cathedralis tunc nondum erat reparata. Ante & post mortem multis claruit miraculis. Hæc pauca sufficiant. Totam enim vitam & omnia merita Venerabilis Episcopi ordine narrare, peculiare requirit volumen. Verùm quæ ego scienter reticui, habebis apud alios; quos inter mihi placet *Borchardi de Plexen*, (h) Com-Presbyteri mei, vita *Vicelini*, eleganter composita. (i)

Postremò occupat Sedem Aldenborgensem *GEROLDUS* ex Sue-^{XII. GE-}
via, licet alii (k) eum nobilem Bavarum faciant, qui in civitate Brun-^{ROLDVS.}
svich apud S. Petrum & Paulum scholæ Magister fuerat, & laudabilis
vitæ. Probus enim & doctus erat: (l) cupiebat primùm fieri monachus Or-
din. Cisterc. in cœnobio *Riddageshusio*, (m) sub fratre suo *Cunrada*.
Verùm providentia Dei ad majora eum reservârat. Mortuo enim *Vice-*
lino, admirabili Viro, *Heinricus Leo*, Bavarix & Saxonix Dux, qui
valde æstimabat Virum ob doctrinam & sanctimoniam, (n) consentien-
tibus omnibus aliis, annò MCLIV. in hanc vineam evocavit. (o) Sed
Hartevicus, Archi-Episcopus Bremensis, consecrationem ei denega-
bat, imò alium in ejus locum obtrudere conabatur. Quod cum re-
sciret Dux *Heinricus*, tunc in Italia morans, ad se venire jussit *Ge-*
roldum. (p) *Hartevicus* sinistra quæque suspicans, scripsit Papæ *Adria-*
no IV. rogans, ut ab actu consecrationis abstineret, sibi enim, ut Me-
tropolitano & ordinario, eam competere. Et sanè repullam primò tulit
Dux pro *Geroldo* intercedens, mox ramen animi sententiâ mutatâ fe-
cit Summus Pontifex, quod rogaverat *Heinricus*, & in Episcopum or-
dinavit *Geroldum*. Hinc odio inflammatus Bremensis, nescio quæ ver-
ba minarum plena protulerit. Tandem verò placatus, mitius & sa-
nitiùs loqui cœpit. Veniens autem bonus Antistes ad Ecclesiam suam, in-
venit eam valdè depauperatam, adeò ut non essent necessaria vitæ
sustentacula vel ad unicum mentem. *Faldera* enim post transitum B.

Vice-

(h) fortè à patria ita dictus fuit *Burcardus*. Erat autem in pago Rhiustri (quo de
Cl. Meibom. de pagis Germ.) villa, dicta *Pleccazze*, hodie *Blexen*, locus emor-
tualis *VVillehadi*, primi Archi-Episcopi Bremensis. Vid. Ad. Brem. l. l. c. XI. *VVin-*
ckelmann. l. II. *VVestfal.* c. 5. p. 281. seq. (i) ita: quæ succinctè hic tradit *Ever-*
not. latissimè explicat *Helmold.* chr. Slav. l. I. c. 42. seqq. cujus vitulò arat *Kranz*.
l. III. *Vandal.* c. 32. & 39. & l. IV. c. 1. 9. 14. 15. 18. 19. 20. l. VI. *Metrop.* c. 13.
14. 15. 16. 17. 18. & in *Saxon.* passim. Adde *chron. Schauenb.* edit. Meibom. chr.
Lubec. *Crummedyckii*, *Bangerti* not. ad *Helmold.* *Mölleri* nostri *Itagog.* ad hist. *Cher-*
sones. *Cimbric.* P. IV. c. 3. & c. (k) ut *Kranz.* l. VI. *Metrop.* c. 38. & 43. (l) scientiâ divinarum
Scripturarum adeò imbutus erat, ut neminem in *Saxonix* videretur habere parem.
Helmold. l. I. c. 79. (m) Vid. Meibom. *chron. Riddageshus.* (n) *Helmold.* l. c. (o) con-
trariatur hic anas inscriptioni Ecclesiæ cathedralis *Lubec.* Vid. not. *Bangert.* ad
Helm. l. c. (p) l. c.

Vicelini se submiserat Ecclesie Hammaburgensi. *Bo'au* tantum inferviebat adhuc inopia Antistitis, ipsa egena & pauper. Igitur ad Archi-Episcopum proficiscitur, honestum victum & amictum ab eo petiturus. Qui licet primo congressu durum & immitem se præberet, amicitia tamen demum restabilita est inter utrumque. Regressus itaque cum *Cunrado* fratre in *Wagriam*, fidem christianam magno zelo & fervore prædicabat, eradicatis lucis, omniq̃ paganorum pestilitate, quantum in se erat, extinctâ. (q) *Heinricus* verò Dux precibus *Geroldi* stimulatus, eâ, quâ polluit, auctoritate Imperiali, (r) anno MCLXIII. cathedram *Aldenborgô* transtulit Lubecam: ubi constitutis XII. Canonicis, secundum numerum Apostolicum, nobilis & devotus Comes *Adolphus* (l) redivit & bona iis attribuebat. Decessit autem *Omega* Aldenborgensium & *Alpha* Lubeccensium Præfulum eodem, vel sequente, anno in *Bosau*. (t) Jacet Lubecæ in æde Joannæ in monte, quam ipse construxerat. Beati qui moriuntur in Domino, vivunt enim & triumphant in æternum.

CHRI-

(q) Id. Helmold. L. I. c. 82. (r) facta postulatione obtinuit apud Cæsarem auctoritatem Episcopatus suscitare, dare & confirmare in terra Slavorum, quam vel ipse, vel Progenitores sui subjugaverint in clypeo & jure belli. Id. L. I. c. 80. (l) cujus laudes dicit idem L. II. c. 5. (t) Vid. fufius id. L. I. c. 79. seqq. & c. 94. Kranz, L. VI. Metr. c. 38. Vandal. L. IV. c. 21. seqq.

